

‘Dit volk heb Ik geformeerd’

Over oorsprong, roeping en toekomst van Israël

Waar gaat het over als we het over Israël hebben? Een toevallige verzameling mensen? Waarom kiest God een speciaal volk? En lost dat volk later niet gewoon op in de gemeente van gelovigen? Israël, een volk ontstaan uit een scheppend woord, met een bijzondere rol.

Daan Damsteeg

proponent binnen de Protestantse Kerk in Nederland, spreker bij Isreality en Christenen voor Israël en lid van de redactie van Profetisch Perspectief

‘In het atelier stond een beeld, half uit de steen geslagen. De meesterbeeldhouwer had het blok zelf uitgezocht, ruw en weerbarstig. Geen vanzelfsprekend marmer, maar een steen met aders en barsten, diep uit een rivierbedding gehaald. Dagen, weken, maanden werkte hij eraan. Soms met de beitel, soms met zijn handen. Stof, zweet, splinters. De steen gaf zich niet zomaar gewonnen. Maar de meesterbeeldhouwer zag iets in dat blok wat anderen niet zagen. En toen iemand vroeg: ‘Waarom deze? Waarom zoveel moeite?’ antwoordde hij slechts dit: ‘Omdat dit mijn werk is. Ik heb het geformeerd. Het draagt mijn naam.’

Israël is als volk geschapen; het bestaat bij de gratie van Gods initiatief

Niet gekocht. Niet gekregen. *Gemaakt*. Met eigen handen. Elke kras, elke fout – vertrouwd. Hij zou het nooit wegdoen. Nu niet. Nooit niet.

Dat is precies hoe God over Israël spreekt. Israël is geen toevallige verzameling mensen. Het is het volk dat *door Gods eigen handen* is geformeerd. Uit de slavernij is gehaald. Door het water heen is gedragen. Geslagen en gelouterd – maar nooit losgelaten. Elke litteken, elke glans, elke zwakte – Hij kent het. Hij houdt eraan vast. Want het is van Hem. En dat roept vragen op. Waarom doet God dat? Waarom kiest Hij niet gewoon voor ieder mens persoonlijk? Waarom werkt Hij via een volk – met al zijn aderen, barsten, krassen en fouten? En heeft het volk nog een rol, een bestemming, een toekomst? In dit artikel gaan we op zoek naar antwoorden op deze vragen.

DE OORSPRONG VAN HET VOLK – GODS INITIATIEF

Het volk Israël begint niet bij zichzelf. Het is niet geboren uit een toevallige gedeelde cultuur, een geografische regio of een collectieve prestatie. De oorsprong van het volk ligt in het handelen van God – een soevereine, schepende daad. Jesaja 43 onderstreept dit: ‘Maar nu, zo zegt de HEERE, uw Schepper, Jakob, uw formeerder, Israël: (...) Ik heb u bij uw naam geroepen, u bent van Mij.’

In deze woorden klinkt niets minder dan een tweede schepping door – niet van de wereld, maar van een volk. Deze vorming van het volk is niet enkel een terugblik op de exodus of op de roeping van Abram, maar een theologische fundering van Israëls identiteit: het volk bestaat bij de gratie van Gods initiatief. Dat wordt zichtbaar in Genesis 12, waar Abram geroepen wordt zonder dat daar

God heeft Israël eigenhandig geformeerd; Hij zal het nooit wegdoen. (foto: Green Liu, Unsplash)

iets aan voorafgaat dan Gods verkiezende woord: 'Ga uit uw land [...] en Ik zal u tot een groot volk maken' (Gen. 12:1–2). Het is een woord dat vooruitloopt op een realiteit die op dat moment nog onvoorstelbaar is: Abram en Sara zijn kinderloos, oud, en het land dat beloofd wordt is bezet. Toch zegt God: *Ik zal*. De geboorte van Izak wordt dan het tastbare bewijs dat dit volk alleen kan bestaan bij de gratie van God. De baarmoeder van Sara is gesloten, haar leeftijd voorbij vruchtbaarheid, maar Gods belofte baart leven. Het volk Israël begint niet met menselijke kracht, maar met een wonder. Izak is niet alleen een kind van Abraham, maar het kind van de

belofte – de zoon die er alleen is omdat God sprak én handelde.

Diezelfde lijn zet zich voort in de uittocht uit Egypte. Als God de verlossing van Israël uit Egypte belooft spreekt hij als volgt tot Mozes: 'Ik zal u tot Mijn volk aannemen en Ik zal u tot een God zijn. Dan zult u weten dat Ik de HEERE, uw God, ben, Die u uitleidt van onder de dwangarbeid van de Egyptenaren' (Ex. 6:6). Ook hier ligt het initiatief geheel bij God: Hij zal Israël aannemen, Hij zal hun God zijn, Hij zal hen uit de dwangarbeid

uitleiden. Paulus vat dat samen in Romeinen 9, waar hij de voorrechten van Israël opsomt: 'de aanneming tot kinderen, de heerlijkheid, de verbonden, de wetgeving, de eredienst en de beloften' (vers 4). Al deze gaven zijn tekenen van Gods initiatief, niet van Israëls verdienste. En juist wanneer Paulus de pijn van Israëls wantrouwen bespreekt, grijpt hij terug op die oorsprong: Israël bestaat niet door eigen kracht, maar door Gods beloften en trouw.

De oorsprong van het volk Israël is dus niet verklaarbaar vanuit menselijke ontwikkeling, maar uitsluitend vanuit Gods scheppende woord. Zoals Izak geboren werd uit een belofte, zo is Israël geboren uit een belofte. Zoals de geboorte van Izak een wonder was, zo was de geboorte van Israël een wonder. In dat licht krijgt Jesaja's woord zijn volle lading: 'Ik heb u geformeerd, u bent van Mij.'

DE BESTEMMING VAN HET VOLK – TOT ZEGEN VOOR DE VOLKEN

Israël is niet alleen door God geformeerd, het is ook door Hem geroepen met een doel: *om van Hem te zijn*. Intiem, liefdevol, verlangend. Zoals een bruid naar haar bruidegom verlangt. Israël is een volk dat zijn identiteit ontleent aan Gods nabijheid en trouw. Die relatie is geen doel op zichzelf. Dat is te min. In die relatie gaat het om de hele aardbodem. De wereld. De mensheid. Alle volken. Al bij de roeping van Abram klinkt: 'In u zullen alle geslachten van de aardbodem gezegend worden' (Gen.

Gods relatie met Israël is geen doel op zichzelf; het gaat daarin om de hele mensheid

12:3). Israël wordt gevormd en verlost, opdat het een instrument wordt van heilsbemiddeling. Jesaja verwoordt dat later met: 'U bent Mijn getuigen' (Jes.

43:10). En Paulus erkent Israël als eerste ontvanger van Gods heil (Rom. 1:16), niet als laatste.

De roeping van Israël is dus diepgeworteld in Gods initiatief, maar strekt zich uit naar de volken. Het is gevormd om te getuigen, gekozen om te zegenen, verlost om te delen in Gods heilsplan voor deze wereld.

WAAROM ISRAËL NIET OPLOST IN DE CHRISTUS- GEMEENSCHAP

Als God Israël geformeerd heeft, roept dat de vraag op of het volk zijn unieke identiteit behoudt in het licht van het evangelie. Heeft Israël als etnisch volk nog een plaats in Gods plan, nu ook mensen uit alle volken in Christus worden opgenomen? Paulus buigt zich in Romeinen 9-11 over deze vraag en zet daarin lijnen uit die helpen begrijpen waarom Israël niet oplost in de gemeenschap van Christus.

Zijn lijden is niet abstract, maar existentieel: zijn volksgenoten, zijn familie, het volk dat de beloften draagt – hoe kan het dat zij nu buitengesloten lijken?

Paulus ziet dat een deel van zijn volksgenoten vertrouwt op Christus en dat een deel Christus verwerpt. Binnen het etnische Israël maakt hij dan ook een onderscheid in een geroepen deel dat door *pistis* (vertrouwen) deelt in Gods beloften aan Israël, en een deel dat door wantrouwen is verhard. Ondanks dit verschil blijven beide delen onderdeel van het etnische Israël. De manier waarop men vertrouwt op Gods beloften verschilt, maar Gods beloften veranderen er niet door. En dan komt er nog een nieuw fenomeen voor Paulus bij kijken. Terwijl hij ziet dat een deel van zijn volksgenoten Christus als Messias verwerpt, ziet hij ook dat niet-Joden door *pistis* op Christus deelnemen aan Gods beloften

aan Israël. Er vormt zich dus een nieuwe groep van Joden en niet-Joden die *pistis* op Christus. Dat *pistis* is rijker dan het woord 'geloof'

doet vermoeden. Het omvat trouw, toewijding, betrouwbaarheid en overgave – relationeel, existentieel, sociaal. Voor Paulus vormt *pistis* de toegang tot de Christus-gemeenschap, waarin Jood en niet-Jood samenkomen op een manier die hun etnische identiteit niet uitwist. Op deze wijze wordt de etniciteit van Israël, en daarmee zijn roeping, niet uitgewist. Paulus blijft Jood onder de Joden (Rom. 11:1), spreekt over zichzelf als *Israëliet*, en benadrukt dat de gaven en de roeping van Israël 'onberouwelijk' zijn (Rom. 11:29). Niet-Joden worden door het vertrouwen op Christus wel opgenomen in het *σπέρμα* (nageslacht) van Abraham, maar worden daarbij geen Joden. En vervangen de Joden ook niet

als zodanig. Zoals Paulus' onderscheid tussen *Ἰουδαῖος* (Jood) en *ἔθνος* (*ethnos*, niet-Jood) laat zien, behoudt Israël zijn unieke roeping – het blijft de stam waaraan anderen geënt worden (Rom. 11:18). De identiteit van de niet-Jood wordt daarbij ook niet opgelost, maar behouden in het proces van toetreding tot de Christus-gemeenschap. Zij nemen deel, niet als nieuwe Joden, maar als mensen die afstand nemen van afgoden en zich richten op de God van Israël – zonder een nieuwe etnische identiteit aan te nemen. Zij worden, zoals Paula Fredriksen stelt, 'niemandsland-mensen': zij worden geen Joden, maar blijven ook geen 'heidenen'. Vandaar de term 'niet-Joden binnen de gemeenschap van Christus'. Toch noemt Paulus hen volwaardige erfgenamen – kinderen van de belofte, zaad van Abraham, medeleden van het lichaam van Christus.

Wie dit alles leest, kan niet anders dan geraakt worden door de trouw van God. In een tijd waarin grenzen vervagen en identiteit vloeibaar lijkt, klinkt in Romeinen 11 een roep die alle eeuwen doortrilt: 'de genadegaven en de roeping van God zijn onberouwelijk' (Rom. 11:29). Dat is geen dogmatische stelling, maar een liefdesverklaring. God laat niet los wat Hij met eigen handen heeft gevormd. Israël is niet een fase in de heilsgeschiedenis die nu is afgerond. Het is het volk dat Hij geroepen heeft – omwille van de aartsvaders, omwille van Zijn eigen naam, omwille van Zijn trouw. Wie denkt dat Israël ooit is opgelost in de Christus-gemeenschap, miskent de diepte van Gods verkiezing. Paulus laat zien: de Christus-gemeenschap groeit niet ondanks Israël, maar door Israël heen. De stam blijft, en anderen worden geënt. De belofte blijft, en wordt breder. De trouw blijft, en strekt zich uit. Niet om Israël te vervangen, maar om met Israël mee te bewegen naar de vervulling.

Paulus positioneert zichzelf bewust binnen de groep die dreigt erbuiten te vallen in de gemeenschap van Christus

Paulus begint zijn betoog met intens *pathos*. Hij schrijft niet als een afstandelijke theoloog, maar als een bewogen broeder – zijn hart bloedt voor Israël, zijn eigen volk, dat hij met tranen en passie bij Christus wil brengen. In Romeinen 9:3 zegt hij dat hij zelf wel 'vervloekt zou willen zijn, weg van Christus', als dat ten goede zou komen aan zijn familie 'naar het vlees': de Israëlieten. Het is een buitengewoon statement, waarin Paulus zijn verbondenheid met het etnische Israël onderstreept. Hij noemt zichzelf een *Ἰσραηλῖτης*, een Israëliet, een afstammeling van Abraham, uit de stam Benjamin (Rom. 11:1). Daarmee positioneert hij zichzelf bewust binnen de groep die dreigt erbuiten te vallen in de gemeenschap van Christus in Rome.

Tussen Hirtshals en Skagen, waar de Noordzee overgaat in de Oostzee. De zeeën zijn verbonden, maar gaan niet in elkaar op, net als de Joden en de gelovigen uit de heidenen. (foto: Andras Joo, Unsplash)

TWEE ZEEËN

Ik schrijf dit artikel vanuit onze camper in Denemarken, ergens tussen Hirtshals en Skagen, waar de Noordzee de Oostzee ontmoet. Twee zeeën, verschillend in kleur, stroming en karakter, maar ze zijn allebei 'zee'. Terwijl ik uitkijk over dat grensgebied, komt dit artikel opnieuw bij me binnen. Want wat de ene zee is voor de ander, dat is de niet-Jood voor de Jood binnen de gemeenschap van Christus: verschillend, maar verbonden. Mijn identiteit als niet-Jood doet niets

af aan de unieke roeping van het volk Israël. Sterker nog, juist doordat ik geen Jood ben, blijf ik de Joden zien als de stam, de wortel, het volk van Gods onberouwelijke verkiezing. Het maakt mij kleiner, afhankelijker, dankbaarder. *Want ik ben niet geroepen ter vervanging, maar tot deelname.* Door Christus word ik een van de erfgenamen, maar niet dé erfgenaam. En wie

Ook nu grenzen vervagen en identiteit vloeibaar lijkt, blijven Gods genadegaven en roeping onberouwelijk

met zulke ogen naar Israël kijkt, leert bidden in verwondering. Over Gods trouw die niet breekt. Over een volk dat nog altijd door Hem gedragen wordt. Over een toekomst die geen versmelting is tussen Jood en niet-Jood, maar een verzoening. Zoals twee zeeën. Zoals Jood en niet-Jood. Samen stromend, elk met hun eigen glans.

En juist in dat onderscheid krijgt ook Israëls rol in de eindtijd zijn gewicht. Want als Gods roeping werkelijk onberouwelijk is, dan betekent dat niet alleen iets voor gisteren en vandaag – het spreekt ook over morgen. Paulus beschrijft in Romeinen 11 niet alleen een gedeeltelijke verharding van Israël, maar ook een toekomstige beweging van herstel. Er komt een moment, schrijft hij, waarop 'heel Israël zalig zal worden' (Rom. 11:26). Geen versmelting, geen vervanging, maar een openbaring van genade. Als de volheid van de niet-Joden is binnengekomen, zal Israël als volk opnieuw het heil omarmen. Niet omdat het volk daar recht op heeft, maar omdat God trouw is aan Zijn beloften. In dat vooruitzicht zindert het profetisch perspectief mee dat loopt van Jesaja tot Openbaring: Israël zal opnieuw tot zegen zijn voor de volken. In die vervulling zullen roeping en toekomst samenkomen.

Niet als sluitstuk, maar als hoogtepunt van Gods heilsplan. De Meesterbeeldhouwer is nog niet klaar. Zijn werk gaat door. Elke kras telt. Elke ader heeft betekenis. De steen draagt nog steeds Zijn naam. Tot de dag komt dat Hij

het beeld volledig onthult. En wij vol verwondering zullen zeggen: dit heeft de HEERE gedaan – het is wonderlijk in onze ogen.